

Рівненський державний гуманітарний університет

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ
ФІЛОЛОГІЇ. ІНОЗЕМНІ МОВИ**

Збірник наукових праць

**Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету**

Випуск 2

Рівне – 2011

Актуальні проблеми сучасної філології. Іноземні мови: Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 2. – Рівне: РДГУ, 2011. – 108 с.

Збірник наукових праць містить статті з теоретично-методологічних, культурологічних, літературознавчих, мовознавчих проблем спілкування.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, учителів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Мороз Людмила Володимирівна

– кандидат філологічних наук, доцент (Рівненський державний гуманітарний університет).

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Постоловський Руслан Михайлович

– професор, член-кореспондент Міжнародної слов'янської академії наук, ректор Рівненського державного гуманітарного університету.

Вокальчук Галина Миколаївна

– доктор філологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Гороть Євгенія Іванівна

– доктор філологічних наук, професор (Волинський національний університет ім. Лесі Українки).

Архангельська Алла Мстиславівна

– доктор філологічних наук, професор (Рівненський інститут слов'янознавства Київського славістичного університету).

Тищенко Олег Володимирович

– доктор філологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Шульжук Каленик Федорович

– доктор філологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Оляндер Луїза Костянтинівна

– доктор філологічних наук, професор (Волинський національний університет ім. Лесі Українки).

Захарчук Ірина Василівна

– доктор філологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Безкоровайна Ольга Володимирівна

– доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Стеріополо Олена Іванівна

– доктор філологічних наук, професор (Київський національний лінгвістичний університет).

Зимомря Микола Іванович

– доктор філологічних наук, професор (Дрогобицький педагогічний університет ім. Івана Франка).

Павлова Ольга Іванівна

– кандидат філологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Терещенко Тетяна Вікторівна

– кандидат філологічних наук, доцент (Рівненський державний гуманітарний університет).

Адах Наталія Арсенівна

– кандидат філологічних наук, доцент (Рівненський державний гуманітарний університет).

Ніколайчук Галина Іванівна

– кандидат педагогічних наук, доцент (Рівненський державний гуманітарний університет).

Сербіна Тетяна Георгіївна

– кандидат філологічних наук, доцент (Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 7 від 25.02.2011 р.).

За достовірність фактів, дат, назв і т.п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет

Проведений аналіз дозволяє зробити висновок, що у французькій мові безсполучникове складне питальне речення є цілісною синтаксичною одиницею з цілим рядом характерних ознак, які є об'єднанням речень та реченнями з однорідними присудками. Безсполучникове складне питальне речення відмінне від об'єднання самостійних речень:

- одноразовим вживанням на письмі знака питання в кінці речення (незалежно від кількості частин та їх комунікативної інтенції);
- обов'язковою присутністю особового суб'єктного займенника після сполучника в монособ'єктних структурах;
- присутністю на початку речення спільних для поєднаних частин питального слова або питального звороту;
- певними обмеженнями у вживанні сполучників.

Характерні риси властиві системі французьких загальнопитальних речень:

- використання формальних засобів реалізації сполучного та протиставного зв'язку;
- закономірність структурної організації складових компонентів (однаковий порядок слів частин, які поєднуються, використання речень повного складу в якості спільних компонентів, тенденція до вживання підмета – займенника).

В системі частковопитальних речень характерним є вживання протиставних та протиставно-уступкових питань. Такі семантичні різновиди часткового питання характеризуються високою частотою вживання. Моделі французького безсполучникового питального речення надзвичайно активно використовуються майже в усіх стилях мови, регулярно вживаються як в усній, так і в писемній сфері спілкування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гак В.Г. Теоретическая грамматика французского языка. – М.: Добросвет, 2000. – 386 с.
2. Грищенко А.П. Складносурядне речення в сучасній українській літературній мові. – К.: Наукова думка, 1969. – 192 с.
3. Кучеренко І.К. Складні речення з сурядністю і підрядністю // Укр. мова і літ. в школі. – 1973. – № 11. – С. 12-14.
4. Минкин Л.М. Основные типы сложносочиненных и бессоюзных предложений с побудительными предложениями в их составе (на материале современного французского языка) // Вопросы теории романогерманских языков. Вып.6. – Днепропетровск: Изд-во Днепропетровского университета, 1975. – 216 с.
5. Bazin Hervé. *Vipère au poing*. – P.: Grasset, 1948. – 256 с.
6. Clavel Bernard. *La saison des loups*. – P.: Pocket, 2003. – 189 с.
7. Tillier Claude. *Mon oncle Benjamin*. – P.: Le Serpent à Plumes, 1996 ou 1963. – 249 с.
8. Wagner R., Pinchon J. *Grammaire du français classique et moderne*. – P.: Hachette, 1962. – 315 с.

Резюме. В статті проаналізовані семантичні та структурні особливості бессоюзних вопросительних предложений во французькому мові. Сделан функціональний аналіз складних предложений в сучасному українському та французькому мові.

Ключевые слова: частичний вопрос, коммунікативна інтенція, обций вопрос, диз'юнктивна зв'язь, роздільна зв'язь.

The summary. The article is devoted to semantic and structural peculiarities of asyndetic interrogatory closes in french language. Functional analysis of complex sentences in modern french and ukrainian language has been made.

Key words: partly interrogative, communicative aim, general question, disjunctive conjunction, disjunction.

Одержано редакцією 08.12.2010 р.

УДК: 811.133

О.В. ЧЕРНЯК

ДИНАМІЧНО-ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ ПЕРЕХІДНОЇ КАТЕГОРІЇ У ФРАНЦУЗЬКІЙ МОВІ

Резюме. Стаття присвячена використанню динамічно-функціональному аспекту перехідної категорії в ході вивчення французької мови у вищих навчальних закладах з метою формувати в учнів практичні уміння і навички іншомовного спілкування, що сприятиме інтеграції українського суспільства до світової спільноти.

Ключові слова: динаміка, аспект, еліпс, перехідність, елімінування.

Проблема перехідної категорії як дієслівної, спричинена головним чином тим, що вона отримує своє визначення виходячи з урахування двох дієслівних сутностей: семантико-номінативної природи дієслівної лексики та її синтаксично-функціонального значення у висловлюванні. Мета даної статті, визначити способи вживання перехідних і неперехідних дієслів у французькій мові; відношення між цими поняттями, так як вони є неоднозначні, мають суперечливий характер і можуть означати дію, яка переходить або не переходить на інший предмет.

Проблематикою даної теми займалися такі дослідники як А. Блікенберг (вивчення перехідності як важливої дієслівної категорії); Б.А. Ільш (дієслова без доповнення (неперехідні); А.М. Пешковський (відмінкові форми дієслова); В.В. Виноград, В.Г. Адмоні (теорія факультативної і обов'язкової сполучуваності); В.В. Бурлакова (перехідні дієслова).

Відомо, що одні й ті самі дієслівні лексеми можуть виступати як в транзитивних, так і в нетранзитивних конструкціях (J'ai réussi mes examens – J'ai réussi à mes examens), коли перехідні дієслова вживаються без об'єктного доповнення (Paul fume une cigarette – Paul fume), а неперехідні дієслова можуть з ними співпадати (Il sort – Il sort une voiture).

Поряд з цими та подібними фактами мови, при читанні нової французької літератури та преси, спостерігаються випадки, коли дієслова реалізують незвичні словосполучення, які у більшості випадків не зафіксовані у граматиці та довідниках. Наприклад: Elle pivota sur elle-même et prit son vol à l'ascenseur (R. Merle). З прикладу видно, що перехідне дієслово prendre у співвідношенні з об'єктним доповненням дисемантизується, що призводить до розвитку недискретності (семантичної розбіжності) словосполучення (prendre son vol) і втрати значення дії дієслова, яка спрямована на певний об'єкт. Цей, та подібні йому приклади свідчать про актуальність проблеми перехідності динаміко-функціонального аспекту, як самостійного об'єкта лінгвістичного аналізу. Найбільш повно, динамічний аспект перехідної категорії виявляється при урахуванні певної функції дієслова: лексична (дієслово в якості лексеми), семантико-синтаксична (дієслово розглядається як важливий компонент структури речення), формально-синтаксичний (дієслово виступає в ролі структурно-функціональної зв'язки синтаксичної схеми речення). Якщо розглядати перехідне дієслово як словарну одиницю мови на рівні лексичного значення, то в цьому випадку дійсно всяке перехідне дієслово, взяте ізольовано, завжди володіє обов'язковою лексичною сполучуваністю.

Лексичну природу дієслова можна відобразити в таких термінах, як «перехідність – неперехідність», семантико-синтаксичну сутність – у термінах «об'єкт – суб'єкт», формально-синтаксичну сутність – в термінах «транзитивність – інтранзитивність» (можливість чи неможливість присутності в дієслові об'єктного доповнення).

Різноманітність вище згаданих дій, передбачає встановлення певних зв'язків між трьома ознаками дієслова, у випадку, коли транзитивна синтаксична модель використовується для визначення замкнутого процесу у сфері суб'єкта. Кінцевим результатом, подібних процесів, являється формування аналітичних лексичних одиниць типу prendre l'eau (змокнути): Il n'avait pas remarqué que ses chaussures prenaient l'eau (P. Mondiano). До даного варіанту можна віднести приклади, які містять співвідношення перехідного дієслова з іменником, який є невід'ємною частиною суб'єкта дії. Перехідне дієслово, у цьому випадку, втрачає свою пряму номінативну функцію.

Наступний варіант дієслівного компоненту зумовлений структурним еліпсом. Структурний (лінгвістичний) еліпс пов'язаний зі становленням у смисловій структурі лексеми ознак самостійності, змістової повноти, яка виключає можливість об'єктного доповнення: Mais je n'étais plus forcé de ménager, de rassurer, de plaire (M. Yourcenar). Сам структурний еліпс є явищем складним, тому існує ще два його різновиди. До першого з них віднесемо упушення об'єктного доповнення, яке веде до нейтралізації перехідності і перетворює дієслово у неперехідну лексему і одночасно перетворює об'єктний предикат в суб'єктний. Назва цього еліпса інтранзитивація. Існує два її види: а) утворення симетричних дієслів через оборотність об'єкта: On casse la branche – La branche casse; б) асиметрична інтранзитивація (у цьому випадку у ролі підмета виступає слово, яке не фігурувало у початковому висловлюванні): Paul fume une cigarette – La cheminée fume.

Наступний вид структурного еліпса елімінавання, який не призводить до усунення об'єктної орієнтації дієслівного процесу: Diane passait son temps à mettre de l'ordre, à froter, à plier, à ramasser (F. Mallet-Joris) [1]. Основні процеси, які виникають в результаті елімінавання, ведуть до появи, в семантичній системі дієслівної лексеми, ознак самостійності. При цьому уникнення синтаксичного елемента – об'єктного доповнення – здійснюється при збереженні імплікації. Сама ж дієслівна лексема може відноситися до класу перехідних. Елімінавання є джерелом модифікації у сфері семантики дієслівних лексем, тому воно може супроводжуватись формуванням нового, переносного значення по лінії метафоризації. Самостійні перехідні лексеми часто використовуються в заголовках газетних статей, які будуються на парадоксі: Elargir pour détruire (L'Humanité).

При вивченні динамічного аспекту синтаксису французького дієслова в теоретичному плані, важливим є урахування двох протилежних тенденцій: з однієї сторони, намагання дієслівних лексем реалізувати своє функціональне значення в аналітичних дієслівно-іменних структурах в умовах семантичного та номінативного послаблення, а з іншої – тенденція до встановлення дієсловом семантико-номінативного потенціалу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Меликсетова Е.Р. Употребление французского переходного глагола без дополнения // Иностр. языки в школе, – 1974. – № 5.
2. Boons J.P. La construction des phrases simples en français. Construction intransitives. – Genève-Paris, 1976.
3. Grévisse M. Le français correct. – Gembloux, 1975.
4. Klinf A. Sur la transitivité du verbe français. – Stockholm, 1979.
5. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. Відділ сучасних мов, Страсбург. Видавництво «Ленвіт», Київ, 2003. – 261 с.

Резюме. Стаття посвячена використанню динаміко-функціонального аспекту категорії перехідності при вивченні французького мови в вищих навчальних закладах з метою забезпечення реалізації цілей системи шкільного іноземномовного навчання – формувати у учнів практичні навички та вміння іноземномовного спілкування, сприяти інтеграції українського суспільства в міжнародне співтовариство.

Ключові слова: динаміка, аспект, еліпс, перехідність, елімінація.

The summary. Article is devoted to the use of dynamically-functional aspect of the transitional during the study of French language students in higher education which helps achieve the objectives of the secondary school education as to foreign languages – the students will gain practical skills in foreign language communication that will in, its turn, contribute to the integration of Ukraine into the world community.

Key words: dynamics, aspect, ellipse, transitivity, elimination.

Одержано редакцією 24.12.2010 р.

УДК: 81'1

Л.В. МОРОЗ, І.О. ПАШКО

ПРО РОЛЬ ФУНКЦІОНАЛЬНО-СЕМАНТИЧНИХ ПОЛІВ У ВИЗНАЧЕНИХ РІЗНОВИДАХ ТЕКСТІВ

Резюме. У статті досліджується роль функціонально-семантичних полів сучасної німецької мови у визначених різновидах текстів. Проведено спробу систематизувати даний фактичний матеріал у функціонально-семантичні поля (макрополе, мікрополе) з метою продемонструвати різну вживаність в окремих підвидах текстів.

Ключові слова: аргументація, макрополе, мікрополе, модальність, темпоральність.

Актуальність розвідки. Функціонально-комунікативний дослідження за відповідною системою. Такому опису найкраще відповідає узагальнення мовних засобів на основі спільності їх семантики / значення. Мовні елементи, що володіють загальними семантичними ознаками, утворюють функціонально-семантичні поля.

Предметом даної роботи є семантичне дослідження макро- та мікрополів у сучасній німецькій мові та аналіз їх констативних особливостей, визначення відносин функціонально-семантичних полів з композиційно-мовленнєвими формами та розкриття граматико-семантичних полів сучасної німецької мови.

Методологічну основу роботи складають фундаментальні праці в області граматики Альбрехта Е., Грауера А., Зоммерфельдта Л., Шмідта В., Фроне Г. та ін.

Окремі елементи функціонально-семантичних полів перебувають у певних відносинах з композиційно-мовними формами (Kommunikationsverfahren) або з констатуючими їх видами текстів і – щодо подальших критеріїв – з утворюваними на основі цих видів текстами. При цьому між функціонально-семантичними полями і композиційно-мовленнєвими формами можуть існувати особливі зв'язки:

- між функціонально-семантичними полями і тими композиційно-мовними формами, які утворюються за допомогою інваріанта наміру / інтенції: між полем спонукальної модальності і композиційно мовною формою активізації, між полем причинності та відповідною композиційно-мовною формою;
- поля, які вживаються тільки в цілком певних композиційно-мовленнєвих формах: мовні засоби агентивності (діяча) у поєднанні з композиційно-мовленнєвими формами оповіді, засоби поля пасивності у поєднанні з композиційно-мовною формою опису;

Однак мовні засоби названих полів загального характеру вживаються у різних композиційно-мовленнєвих формах не однаково. В одній композиційно-мовній формі вони відіграють велику роль, в іншій – меншу. Це стосується також мікрополів названих вище макрополів. Отже, для практики, а саме для вивчення німецької мови, має велике значення, що саме в рамках функціонально-комунікативного опису мови виявляється, які саме елементи мікрополів вживаються переважно в тих чи інших різновидах текстів [1, 26]. Елементи функціонально семантичних полів відіграють певну роль у всіх композиційно-мовних формах. Це стосується зокрема і тих полів, елементи яких утворюють речення, тобто елементи полів темпоральності й модальності.

Перш за все ми повинні зупинитися на полі модальності і понятті підвиду (sortu) тексту (Textsorte).

У рамках суб'єктивної модальності ми розрізняємо модальність істинну / хибну (Modalität des Geltungsgrades) і модальність спонукування. Розглянемо тільки перший вид модальності, оскільки елементи цього поля є в кожному реченні.

Коли йдеться про модальність істинну / хибну, мається на увазі ступінь впевненості мовця, його суб'єктивна оцінка відповідності змісту мовного повідомлення об'єктивній дійсності. Услід за Маєром, ми дотримуємося такої класифікації полів:

1. «Відповідність об'єктивної дійсності»;

1.1. «Правильність може бути доведена»;

1.1.1. «Називання мовця» [3, 87].

Дієслова / іменники з модальним компонентом, що виражають точку зору мовця, в підрядному реченні – індикатив (дійсний спосіб) та лексичні засоби.

Ich bestätige, daß er am fraglichen Abend bei mir war.

Ich bestätige, daß er am fraglichen Abend tatsächlich / in Wirklichkeit bei mir war.

1.1.2. «Неназивання мовця / слухача».

Дійсний спосіб, лексичні засоби (перш за все, модальні слова):

Peter ist tatsächlich in der Stadt gesehen worden.

1.2. «Правильність не може (чи може) бути доведена».

Дієслова / іменники з модальним компонентом, що виражає точку зору мовця, словосполучення, дійсний спосіб:

ЗМІСТ

<i>Попова Д.А.</i> Лексико-семантична варіативність канадської англійської	3
<i>Власюк Г.М.</i> Аналіз та класифікація тематичних груп польських фразеологічних одиниць „Людина – Діяльність – Власні назви”	5
<i>Косолапов В.І.</i> Про сучасну перекладну англійську лексикографію (за матеріалами словників малого та середнього розміру)	8
<i>Ботвінко О.М.</i> Лексико-семантичне поле „Презирство” (за матеріалами сучасної англійської мови)	13
<i>Поліщук О.С.</i> Концепт „Розум” в англійській мовній картині світу	18
<i>Пальчевська О.С.</i> Лінгвокогнітивне моделювання та профілювання базової ситуації початок подорожі у дискурсі чарівної казки	20
<i>Палій В.П.</i> Семантичні типи складних та безсполучникових питальних речень у сучасній французькій та українській мовах	25
<i>Черняк О.В.</i> Динамічно-функціональний аспект перехідної категорії у французькій мові	28
<i>Мороз Л.В., Пашко І.О.</i> Про роль функціонально-семантичних полів у визначених різновидах текстів	30
<i>Мороз Л.В. Пашко І.О.</i> Лексична креативність як основа семантичної компетенції студентів ВНЗ	34
<i>Калініченко М.М.</i> Рецепція творчості Г.Мевілла у сучасній Польщі	38
<i>Старух О.В.</i> „Жіночі студії” у контексті сучасного вітчизняного літературознавства	41
<i>Пархомчук М.М.</i> Zum Problem der Wortbildung im Deutschen: Kurzwörter in linguistisch-stilistischer Hinsicht	46
<i>Волошина Н.В.</i> Научное общение на английском языке магистров неязыковых специальностей	48
<i>Михальчук Н.О., Безкоровайна О.В.</i> Лінгвістична характеристика сучасної топонімічної карти Великобританії	55
<i>Безкоровайна О.В.</i> Лінгвістичний аналіз поняття „культура особистісного самоствердження” у контексті філософського та сучасного розуміння проблеми	58
<i>Хвищук С.В.</i> Проблеми вивчення латинської мови на немовних факультетах	63
<i>Цаль Т.В.</i> Сучасні методологічні вивчення іноземної мови згідно міжнародних стандартів та як запорука мобільності в контексті Болонських вимог	66
<i>Касаткіна О.В.</i> Формування лінгвістичної культури студентів на заняттях іноземної (англійської) мови	67
<i>Кузло Н.М.</i> Система вправ навчально-методичного комплексу з англійської мови для студентів напряму підготовки „Будівництво”	70
<i>Зінчук І.В.</i> Застосування автентичних матеріалів на уроці іноземної мови	73
<i>Андрощук А.В.</i> On Some Controversial Issues of English Grammar	76
<i>Орлова С.І.</i> Principles of classification of idioms	79
<i>Верьовкіна О.Є., Ярута Н.П.</i> Intertextuality of the parable „Jonathan Livingston seagull” by Richard Bach	85
<i>Бігунова С.А., Зубілевич М.І.</i> Politically correct English	87
<i>Джава Н.А.</i> Literaturvermittlung im Daf-Unterricht	89
<i>Вакулінська Л.М.</i> Структурно-семантична характеристика антропонімів у біблійних текстах	93
<i>Липиніна О.Л.</i> Die Besonderheiten der sozial-politischen Lexik (neue Wortbildungsmuster)	95
<i>Василькевич С.С.</i> Student slang in special slang system	97
<i>Михальчук Н.О.</i> The basic procedures of stylistic analysis, their characteristics	100
<i>Відомості про авторів</i>	107

Наукове видання

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ФІЛОЛОГІЇ. ІНОЗЕМНІ МОВИ

Збірник наукових праць

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 2

Відповідальний редактор збірника Мороз Л.В.
Відповідальний за підготовку збірника до видання Ніколайчук Г.І.
Технічний редактор Котяз О.
Комп'ютерна верстка Кречмаровський В.Л.

Підписано до друку 25.02.2011 р.
Формат 60x84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.
Ум. друк. арк. 14,2. Обл. вид. арк. 29,1. Замовлення № 95/1. Наклад 120.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31
Рівненський державний гуманітарний університет

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі
Рівненського державного гуманітарного університету
33028 м. Рівне, вул. С.Бандери, 12, тел. 26-48-83

А – 43 **Актуальні проблеми сучасної філології. Іноземні мови: Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 2. – Рівне: РДГУ, 2011. – 108 с.**

ISBN 966 — 7281 — 10 — 01.

Збірник наукових праць містить статті з теоретично-методологічних, культурологічних, літературознавчих, мовознавчих проблем спілкування.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, учителів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

УДК: 38'243

ББК 81.2